

[Miklós László](#)

2021. november 14. 07:28

Rövidtávú a gázválság, vagy egy új korszak kezdetét jelzi?

Az idei őszi egyik slágertémája a földgázárak minden korábbi rekordot felülmúló szárnyalása. Már nyáron látható volt, hogy többszörösére [növekedett](#) a holland TTF gáztőzsde egynapos ára, és elérte a 45 euró/MWh-t, szeptember végére pedig a 70 eurót is meghaladta. De az árak száguldása még tovább folytatódott, és október elején már a 100 euró/MWh felett is járt a jegyzésár.

Az okok között több tényezőt [találhatunk](#), a keresletnek a járvány előtti szintre történő gyors visszatérésétől, a kínálat szűkösségétől és az alacsony tárolói készletektől kezdve az amerikai LNG ázsiai piacra irányításán keresztül a Gazpromnak az Északi Áramlat 2 működési engedélye kiadásának gyorsítását szorgalmazó törekvéseiig. Ezen okok együttesen – megerősítve a spekulációs célú tranzakciókkal – mintegy szinergikus hatásként okozták a korábban példátlan gázáremelkedést, amelynek alapvető szerepe volt az áram árának [emelkedésében](#) is, de még nagyobb problémát okozott a földgázt alapanyagként használó műtrágya gyártásban és a termelés leállítását, vagy visszafogását [eredményezte](#) egyes országokban.

Rövid távon nem számíthatunk a kínálat érdemi bővülésére, mert a Gazprom szállításai érdemben [nem növekednek](#), a norvégok nem tudnak többet szállítani, és az ázsiai országok LNG éhsége nem csillapodik.

De visszatérhet-e a gázár a korábbi normális tartományba, ha a jelenlegi turbulencia megszűnik? Sokan úgy gondolják, hogy a tél elmúltával megszűnnek a tárolói készletekkel kapcsolatos [aggályok](#), az Északi Áramlat 2 előbb-utóbb megkapja a szükséges engedélyeket, a magas árak vonzóbbá teszik az LNG számára az európai piacot, így helyreállhat a kereslet-kínálat egyensúlya és visszatér az ár a normális – 30 euró/MWh körüli – tartományba. Van azonban néhány olyan tényező, amely arra mutat, hogy a gázpiacon is az évtizedekkel ezelőtti olajár robbanáshoz hasonló, tartós áremelkedés lesz.

Ennek két döntő oka van: az olajár indexálásról leválasztott önálló gázárzás és az, hogy az LNG globalizálta a gázpiacot.

Az olajár indexálásra épülő árazás visszaszorulását a felhasználói oldalról elősegítette, hogy a földgáz- és olajtermékek egymást helyettesítő szerepe az áramtermelésben minimálisra csökkent, a fűtőolaj mint erőművi tüzelőanyag marginalizálódott, és a gáz(turbina)olaj is csak kiegészítő szerepet játszik az áramtermelésben. A gáz-gáz (tőzsdei) árazás gyors felfutása az előző évtized elején kezdődött a hosszútávú szerződésekből keletkezett többlet mennyiségek és a take or pay kötelezettségek miatt. A felfutó spot piac lehetővé tette a kereslet- kínálat egyensúlyának árazáson keresztüli megteremtését, a tőzsdei árak szerződéses árákká minősülése vevői oldalon mérsékelte a mennyiségi és árazási kockázatot.

De az olajárak és a gázárak külön pályán futtatása az olajtermelőknek és a Gazpromnak is érdeke volt, mert alacsony olajárak idején alacsony volt a jelentős volumenben az olajtermelés során kinyert gáz ára is, így duplán veszítettek az áresésen. Az olajár indexálásra épülő árazás ezen túl az olajártól függően maximálta a gáz árát, függetlenül attól, hogy a spot piacon magasabb árat lehetett elérni.

Az LNG gyors felfutása globalizálta a gázpiacot, mert a cseppfolyós földgáz ugyanúgy szállítható a világ bármely pontjára, mint a kőolaj. A CO2 kibocsátás csökkentése miatt a szénbázisú villamosenergia termelés kiváltása jelentősen növeli a földgáz iránti igényt, különösen Ázsiában. Kína és India földgáz felhasználásának növekedése minden bizonnyal ugyanolyan hatással lesz az LNG árára, mint Kína olajfelhasználásának növekedése volt az olajárakra a kétezres évek elején. A korábbi évtizedes 20-30 USD/bbl körüli olajár centrum – jelentős ingadozással, időnként a 100 dollárt is számottevően meghaladva – több, mint a duplájára növekedett.

Bár Európa gázellátásának fő forrása a következő évtizedekben továbbra is a vezetékes orosz gáz és a norvég kitermelés marad, mégis az esetek többségében az LNG lesz az ármeghatározó – ahhoz hasonlóan ahogy az utolsó, a keresletet kielégítő erőmű határozza meg az áram nagykereskedelmi árát –, és annak ára nem Európában, hanem az ázsiai piacokon alakul ki. A norvég kitermelés nem növelhető érdemben, a Gazprom pedig a bevétel maximalizálásban érdekelt, ezért nem fog kínálati többletet az európai piacra juttatni. Még akkor sem, ha az Északi Áramlat 2 megkapja a szükséges engedélyeket.

Az engedély – feltételek nélküli – kiadását minden bizonnyal elősegítené, ha megszűnne a Gazprom monopól exportjoga, amely időről időre felmerül, de végül mindig [megmarad](#).

Vannak persze más tényezők is (pl. CO2 kvótaár, az upstream beruházások nagyon jelentős visszaesése, a zöld energia versenyképességét segítő szabályozások, az új atomerőművek várhatóan 120 euró/MWh körülire kalkulált áramára), amelyek szintén tartósan megtámogatják a korábbiaknál lényegesen magasabb gázárakat.

A gáz- (és áram) árak robbanása minden EU tagállamban súlyos hatásokkal jár, ezért az Európai Bizottság [közleményt](#) is adott ki az emelkedő energiaárak kezeléséről, a cselekvés és a támogatás eszköztáráról annak érdekében, hogy a tagállamok ne tegyenek energiauniót romboló lépéseket. A közzétett [kommunikációs anyagban](#) azt is elmagyarázzák, hogyan működik az EU belső energiapiaca, és ebben rejlik-e a jelenlegi magas árak oka, amint azt a magyar miniszterelnök állítja.

Itthon a „rezsicsökkentés” van a fókuszban. Az Oroszországi Energiahatóság elnevezésű rendezvényen tartott panelbeszélgetésen Szijjártó Péter miniszter kijelentette, hogy: Magyarország elvégezte a maga házi feladatát annak érdekében, hogy ez a válság ne érintse súlyosan. Megteremtették annak lehetőségét, hogy a világpiacon ármozgásoktól függetlenül a magyar fogyasztók számára a gáz ára ne növekedjen. Továbbra is meg tudjuk tartani a rezsicsökkentés vívmányait.

Az új hosszútávú szerződés árazásáról pedig azt mondta, hogy az jóval kedvezőbb, mint amit a most lejáró, 1995-ben megkötött szerződés alapján fizetett a magyar fél.

Az 1995-ös Mol-Gazprom hosszú távú szerződés eredetileg (és sokáig) olajárindexált volt. Az ezer köbméterenkénti gázárát úgy lehetett közelítőleg számítani, ha a hordónkénti olajárát megszoroztuk 5,2-vel. Tehát a 80 USD/bbl-es olajár 420 USD/1000m³ körüli gázárát jelentett. Később kiegészítették az árazást valamilyen arányban a tőzsdei árral, amely most 1000 USD/1000m³.

Tehát az új szerződés csak akkor lehetne kedvezőbb árazású a most lejárt korábnál, ha döntően olajárindexált árazású lenne, aminek a valószínűsége – figyelemmel az árazás mai gyakorlatára – csekély.

A lakossági fogyasztás (az úgynevezett egyetemes szolgáltatás) hatósági ára a korábban felhalmozott és elhatárolt bevételi többlet, valamint az év első felében olcsón vásárolt és az előző évről maradt tárolói készletek erejéig egy darabig [nem okoz jelentős veszteséget](#) az MVM csoportnak (MVM CEEnergy és MVM Next), de ez minden bizonnyal nem tart ki a fűtési szezon végéig. A számok is azt mutatják, hogy a hazai fogyasztás felét a november első felében a tárolóból kitarolt gáz [biztosítja](#).

A lakossági árak hatósági meghatározása még jó ideig indokolt. A Nemzetközi Energiaügynökség [ajánlásának](#) megvalósítása csak akkor kezdődhet meg, ha a lakóházak energiahatékonyságot szolgáló építészeti és gépészeti felújítása döntő részben megvalósul. Erre már eddig is lett volna elegendő forrás, ha a kormány nem az energetikában történő eszközvásárlásra költ el közel ezer milliárd forintot. Az eszközvásárlás azért is értelmetlen volt, mert az energiaszektor a legszigorúbban szabályozott ágazat, és az államnak minden eszköze és lehetősége megvan céljainak érvényre juttatására.

A változatlan hatósági ár – amelyben a molekula ár 60Ft/köbméterrel lett figyelembe véve – fenntartásában nagy szerepe van annak, hogy a hazai kitermelésű földgáz egy részére (az 1998 előtt termelésbe állított mezőkről származó gázok) 30Ft/m³ körüli hatósági ár van meghatározva. Igaz,

hogy ennek mennyisége 2010 óta harmadára esett (jelenleg 4-500 millió m³/év), de a mennyiség csökkenésének hatását eddig kompenzálta az alacsony piaci ár.

Az ideiglenes lehetőségek (elhatárolt bevétel, korábban betárolt olcsóbb gáz) kifutásával csak akkor tartható a jelenlegi ár, ha közvetlenül (pl. fogyasztói árkiegészítés) vagy közvetetten (az MVM csoport tőkejuttatására) száz milliárd forintos nagyságrendű költségvetési forrásokat vesz igénybe a kormány.

Elvi lehetőség a hazai gáztermelés további hányadának hatósági árássá tétele, bár ebben a koncessziós szerződések korlátot jelentenek.

Bármelyik megoldást választják, akkor is indokolt a korábban már alkalmazott sávos (tömb tarifa rendszer) árazás alkalmazása, amelyben a nagyobb fogyasztási intervallumokhoz tartozó mennyiségek ára magasabb, mint az alsóbb sávok szerinti mennyiségek ára. Ezzel valamilyen fogyasztási szintig „megőrizhető a rezsicsökkentés eredménye”, de a nagy mennyiséget fogyasztók érdekeltsége is megteremthető az energiahatékonysági beruházásokban.

Ez nem oldja meg az energiaszegénység kérdését, és továbbra is szükség lenne a szociális alapú lakhatási támogatásokra, de lényegesen mérsékelné a szociális alapú beavatkozások költségét is.

A megszokottnál magasabb gázáraknak nemcsak költségvetési következményei vannak – a közszféra energiaszámláinak két-háromszorosára növekedése –, de jelentős költségtöbbletet és ezáltal árnyomást eredményeznek a versenyszférában is, amely a vertikális láncokon is érvényesül és a termékek és szolgáltatások széles körét érintheti. Ezzel a vezetékes energiahordozók is széles körben ugyanolyan commodity terméké válnak, mint például az üzemanyag.

Az biztos, hogy az energiaszektoron túlterjedő változások jönnek, és sok minden másképpen lesz, mint ahogy eddig megszoktuk.

*****

Eredeti megjelenés helye: <https://g7.hu/kozelet/20211114/rovidtavu-a-gazvalsg-vagy-egy-uj-korszak-kezdetet-jelzi/>

*A szerző mérnök-közgazdász, 2002-2010 között az MVM Felügyelő Bizottságának elnöke, 2015-2019 között az FGSZ igazgatóságának tagja. Az *Ekonomi a G7* véleményrovata.*